

אפשר ישנם כאלה שאינם מודים כלל ברצינותה של השאלה:
 "כיצד חוגגין" ולדידם עניין של חגיגה וחוגגין הוא מפורטם של חיים, וכל הבא לעיין בעניין זה אינו אלא מעלה בעיה במקום שאיננה, ומסבך את החלק והפשוט, ועוטה עליו ערפל המפיג את חומו ותומו, ובוטל הימנו את חיותו הטבעית והרעננה.

אבל אין זה צריך לפנינו, שתפיסה זו רחוקה מאד מכל הבנה של ממש בתורת הנפש של היחיד והציבור. כל מי שירד אי-פעם אפילו כדי אצבע למטה מן הקרום העליון של הלב, נוכח עד כמה עניין זה של חגיגה וחוגגין הוא דווקא נושא עשיר אשר שורשים עמוקים לו בנפש פנימה, ויניקתו ממעיינות טמירין שבה, וענפים רבים משתרגין מגועו, ועלים נאים מכסים אותו, ופירות בשלים מסוגים ומינים וגדלים שונים עולים ומכתירים מכל צד.

כל חג מייצג מאורע היסטורי ומציירו לדורות במחשבת העם והרגשתו. התורה היא שקובעת את דמות החג ומשרטטת קווים ותגים שבו, כדי שיוכל לשמש אספקלריה נאמנה למהות החג הנעוצה במאורע ההיסטורי ההוא. ומכאן שאין החג רק בחינת ציון לזכר המאורע, אלא החיאת המאורע עצמו, ושמחת החג היא שמחת בראשית של זה המאורע, עצמו. כי אילו היה החג רק ציון לזכר המאורע, היה צריך רק להזכיר את המאורע באיזה אופן שהוא ואפילו בחינת דומה-לדומה וסימן כלשהו, ושמחת החג לא היתה צריכה להיות דווקא במסגרת מסוימת וצורה קבועה. שמחת החג לא היתה חייבת להיות שמחת המאורע, אלא די היה לה שהיא באה מחמתו, וכיון שכבר באה הרי היא ברשות עצמה לגמרי ככל סתם-שמחה שאין בה אלא שמחה בלבד. ברם עכשיו שהחג הוא החיאת המאורע עצמו, הרי שהמאורע כולו כמות

שאירע בשעתו צריך להיות כולו ניצוק לתוך החג ולהאיר מתוכו לנפש האדם החוגג. אין לראות את המאורע כדבר שעבר, שמן הראוי לעשות לו זכרון כדי שלא ישכח בתהוום השיכחה, אלא לראותו כמאורע לשעתו ולכל הדורות, כגילוי לכל הדורות והזמנים. המאורע פתח שער — ושוב לא נסגר אותו שער לעולמים. וכל דור מתייצב בפתח השער ורואה אותם מראות ראשוניים, והחג הבא להחיות אותו מאורע, קולט לתוכו כל היקפו ועמקו של מאורע, והוא מספיגו בנפש החוגג, ולכן כל פרטי המאורע העיקריים צריכים להשתקף בכל הפרטים המקבילים להם באופיו של החג וכל צבעיו וגווניו. אחד מהם לא נעדר בו, מבחינת תוכנו צריך המאורע להשאר נצחי וחי כבראשונה, והחג צריך להיות פירוש חי ומלא לאותו מאורע. פירוש בהיר שישקף את נשמת המאורע, שיפיה גם עתה את נשמת המאורע לתוך מעמקי הנפש המלאה שמחת המאורע. צורתו של חג היא בבחינת לבוש נפלא שבהיכנס בו האדם, הרי הוא מתעלה ומתרומם מעל לזמנו ומקומו, אל אותו זמן ואותו מקום של המאורע. הלבוש ההוא מכיל רגע כנצה שהוא נצח שברגע. גלגל-חמה שתבהיק בזיזי-בראשית עם זריחת המאורע, נתלה מתדוש בכל שנה באותו יום ממש.

בסדר "הגדה" מובא: "ובכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שלא את אבותינו בלבד גאל אלא אף אותנו גאל". ואין להבין פה כי-אנו גם אנו יצאנו אי-פעם ממצרים, אלא כמו שמיצתה החלכה. "כאילו הוא בעצמו יצא עתה משיעבוד מצרים" (רמב"ם, חמץ ומצה, פ"ז, ה"ו). כלומר: "עתה" — יצא. זה "עתה" יצא. זה "עתה" התרחשה הגאולה ההיא. וצריך הוא לא רק "לראות עצמו" בכך, בעיני דמיונו כמי שמשקוף אתורנית למרחקי זמן, אלא צריך הוא "להראות" עצמו בכך — בפועל ממש. בשמחת-חירות של "עתה", בגיונו חירות של "עתה". שום דבר לא עבר ולא חלף, אלא מתרחש בזה הרגע עצמו ממש. המיסב לשולחן ה"סדר" בליל ט"ו של ניסן אינו רק מזכיר את נס גאולת מצרים, אלא מחיה אותו בנפשו. חי אותו מחדש באותה שעה. חי "עתה" גאולה של "עתה". והיא שמחת-לבו "עתה". כי בעומק הנפש אין חילוק זמנים.

מושג החירות, כמו מושגים רבים אחרים, טעון בדיק עיוני מתמיד, לאור השקפתה של תורה. כי עם התמורות החלות בכל תקופה במטבע הלשון ואוצר גיביה ומונחים, עקב תמורות נפשיות מסוימות התלויות בזמן ומקום ודעות ומידות, אפשר שיחול פירוד בין מונח מסוים ובין המושג שהיה מיוצג בו עד אז. ומעתה אם שמעת אדם מבטא מונח מסוים בעניינים שבנפש,

אי אתה בטוח: מהו המושג שהוא מתכוון לבטאו. וסכנת טישטוש חמורה צפויה למי שיתעלם מן התופעה הזאת. עלול להיווצר מצב ללא שומעים ולא נשמעים, לא מבינים ולא מובנים. אנשים ללא שפת-נפש. ואין לה מצער ביותר בשביל כל חושב ומרגיש מאשר מצב כזה. לפיכך, הגדרת מושגים ומונחים היא תמיד ובכל מקום עבודה חשובה. ויש לגשת אליה בהחיימו וגם בדחילו. באהבה וביראה. באהבת העניין וביראת הדיוק. באחריות גדולה. בהעמקה לתוך השיתוף. בניחות דק כיון מושגים דומים ומונחים נרדפים. בשאיפה אמיצה וצמודה להגיע אל הבהירות השקופה, הצלילות המלאה. אל נשמת הדברים.

הבה נציץ בתוכנו של מושג נודע: מושג החירות. נסורה אליו ונתבונן בו מקרוב.

היציאה מעבדות ושיעבוד עדיין איננה חירות. היציאה היא מושג שלילי גרידא. שלילת השיעבוד. ואילו החירות היא מושג חיובי מלא. חירות היא כניסה למסגרת אחרת, חדשה, הבאה אחרי היציאה מן המסגרת הקודמת. היציאה מן השיעבוד. חירות היא יצירה לעצמה. יצירת אומה: לידה חדשה. בחינת "עם נברא". אמנם היציאה מן השיעבוד היא תחנה בדרך לחירות, תחנה הכרחית שאי-אפשר בלעדה. אבל היא רק תחנה ראשונה. ואילו החירות היא התחנה האחרונה. המטרה של היציאה מן השיעבוד. סופו של מסע השחרור. הפרי הבשל של זרע הגאולה. מן הכניסה לשער החצר ועד לכניסה לטרקלין יש תמיד מרחק מסוים שיש לעבור אותו, ולא תמיד קל לעבור אותו. משולה היציאה משיעבוד לפתיחת שער החצר, ואילו החירות היא כניסה לעיצומו של טרקלין, וחווית החירות היא היכלו הפנימי.